

DATE PRIVIND PIERDERILE SUFERITE DE INDUSTRIA PETROLIERĂ A JUDEȚULUI DÎMBOVIȚA ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Georgeta, Vlăsceanu

Mihai Nicolăescu

Primul război mondial a cauzat României pe lângă moartea a sute de mii de oameni și numeroase distrugereri de bunuri, în toate ramurile economiei naționale. Cel mai greu lovită, a fost industria petrolieră, la acea dată cea mai dezvoltată ramură a industriei extractive, aurul negru românesc constituind o bogăție deosebit de solicitată pe piețele externe și o materie primă strategică de bază în timpul războiului.

Concentrate în Buzău, Dîmbovița, Prahova, principalele centre de extracție ale țării aveau să cunoască, în scurt timp vitregiile războiului, în condițiile în care dezastrul militar al armatei române, din toamna anului 1916, a permis Germaniei și Austro-Ungariei să ocupe cea mai mare parte a teritoriului românesc.

Cu puțin timp înaintea retragerii armatei din Muntenia, la cererea aliaților, a început distrugerea zonei petroliere de specialiștii români și străini, sub conducerea coloneilor englezi Thompson și Norton Griffiths. Turnurile sondelor, rafinăriile și rezervoarele au fost incendiate, mașinile stricate și demontate.¹

În teritoriul părăsit de armata și administrația română, s-au instalat germanii, una din principalele preocupări ale acestora fiind restabilirea cât mai grabnică a exploatărilor petroliere. Exploatarea și valorificarea zăcămintelor de țiței din România era de o importanță vitală pentru puterile agresoare, depinzînd de el, însăși posibilitatea de a duce războiul. Așa se explică de ce, încă din primele zile ale invaziei, schelele petroliere din județele Dîmbovița, Prahova și Buzău au fost năpădite de maiștri și ingineri germani, care prin ruinele fumegînde ale instalațiilor distruse căutau izvoarele prețiosului lichid.² Cu această ocazie aveau să constate că cele mai afectate de distrugereri erau schelele din zona Moreni.³

Acțiunea de refacere organizată de germani s-a desfășurat folosindu-se un mare număr de oameni, specialiști și nespecialiști. Foștii lucrători căzuți prizonieri au fost aduși și puși să lucreze alături de

---

1. Const. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916—1919*, vol. II, Tipografia „România nouă”, București, p. 40. (am ?)

2. Ibidem.

3. Ibidem, p. 41.

soldații germani și prizonierii români, pentru desfundarea sondelor. Corpuri străine : linguri de sonde, tuburi de mărimi diferite, pietre, lemne, bucăți de fier înțepenite în gura sondelor ajungeau uneori pînă la 600 m.⁴ Cu toată desfășurarea de forțe și risipă de muncă, multe dintre ele nu au putut fi destupate și s-a renunțat la punerea lor în exploatare.

În urma eforturilor depuse, în cîteva luni de ocupație, exploatarea petrolului a început să dea roade, astfel că la 30 aprilie 1918, numărul sondelor aflate în funcțiune în toată zona petrolieră aflată sub ocupație, cuprinzînd și pe cele noi, ajungea la 389, iar producția zilnică era de 358 de vagoane, reprezentînd 75% din cea de dinainte de război.⁵ Ele aveau să producă pînă în toamna aceluiași an 1918, cînd/odată cu capitularea Germaniei/aveau să fie distruse din nou de armatele dușmane aflate în retragere.

Sfîrșitul războiului și începutul refacerii țării au impus cu necesitate aducerea cît mai grabnică a sondelor distruse de ocupant în stare de funcționare. Paralel cu repararea instalațiilor, societățile petroliere și proprietarii au întocmit rapoarte amănunțite privind distrugerile provocate de război, care au fost înaintate comisiilor de expertiză, special înființate în acest scop.

În județul Dîmbovița, societatea Steaua Română, cel mai important trust petrolier înainte de război, deținea schele petroliere administrate separat la Moreni, Ochiuri, Răzvad, Gura Ocniței, Bucșani. Fusese înființată în septembrie 1895 cu capital german și englez, ajungînd în scurt timp cea mai mare întreprindere de petrol din România cu 50% din producția țării. În 1898, în colaborare cu capital olandez a construit o rafinărie la Colanu. La sfîrșitul războiului, datorită capitalului german, societatea a fost pusă sub sechestru. Cu această ocazie au fost întocmite rapoarte amănunțite privind pierderile suferite de concern în toate schelele.

Un astfel de raport format din 37 file, cuprinzînd distrugerile provocate la Moreni, stabilite de Comisia de Expertiză, aduse societății „Steaua Română“ se păstrează la Arhivele Statului Prahova.⁶

Din studiul documentelor aflate în dosar rezultă că producția medie zilnică a sondelor din Moreni și Moreni Țuicani aflate în exploatare în intervalul 1 ianuarie — 31 iulie 1916 varia între 566 și 3117 kg,⁷ iar cantitatea de țiței aflată în rezervoarele schelei se ridica la 2.168.727 kg. în valoare de 1.461.236,10 lei. La sfîrșitul războiului toată această cantitate avea să fie trecută la capitolul pierderi. La Moreni societatea deținea un număr de 11 sonde din care 6 în exploatare, iar 5 în curs de forare. După retragerea ocupantului, la sfîrșitul anului 1918 același raport consemnează că din cele 11 sonde, 9 sînt înfundate iar 2 sînt în producție. În continuare sînt înregistrate distrugerile la fiecare sondă în parte, piesele componente, ansamblele și subansamblele lipsă,

4. Ibidem.

5. Ibidem.

6. Arhivele Statului Prahova, fond „Steaua Română“, dos. 19/1918.

7. Ibidem, f. 2 bis.

deteriorate sau distruse și costul în lei al reparației. Aflăm spre exemplu că sonda nr. 2 era înfundată, avea un turn ars, o baracă arsă, o baracă pentru transmisia curelelor arsă și ea, alta pentru protecția motorului de asemenea arsă, troliu canadian și geamblac ars, curele și cabluri arse, 2 rezervoare de lemn de 5 vagoane capacitate arse, motorul împreună cu transmisia de forță arse, 1 batal de 8×6 m. avea piloții arși, 65 m. de conductă arsă, instalația de lumină electrică distrusă și ea, un robinet și o vană distruse. Toate aceste distrugerii împreună cu lucrările de curățire valorau 63.266,15 lei.⁸ Reiese astfel că cel mai mult au avut de suferit sondele împreună cu instalațiile aferente, stațiile de pompare a petrolului și gazelor, conductele, atelierele de reparații. Cel mai puțin afectate au fost birourile și stația de cazane, valoarea totală a distrugerilor ridicându-se la câteva milioane.⁹

O altă zonă petrolieră care nu a fost ocolită de furia războiului a fost cea a Tirgoviștei. La sfârșitul războiului pentru evaluarea cât mai amănunțită a distrugerilor s-a înființat „Comisia I Județeană pentru constatarea și evaluarea pagubelor de război” care funcționa pe lângă tribunalul județului. În stabilirea și evaluarea distrugerilor, comisia s-a folosit de arhivele schelelor și declarațiile martorilor.¹⁰ Actele de expertiză încheiate în urma cercetărilor la schelele din Colibași, Roșca, fabrica de petrol din comuna Viforita, depozitul de petrol din comuna Colanu, Gura Ocnitei, stabileau categoriile de bunuri distruse și sumele de bani necesare refacerii lor, sumele pretinse de proprietari ca despăgubire.¹¹

8. Ibidem, f. 2.

9. Ibidem, f. 23.

10. Arhiva M.J.D., fond I.C. Alexandrescu, dos. 96/1920, f. 3.

11. Redăm un astfel de document în care sînt înregistrate categoriile de bunuri distruse și actele doveditoare :

NATURA PAGUBELOR

DOVADA LOR

Declarațiunea No. I. Pagube suferite la schela Colibași prin distrugerile din ordin.

Această declarație cuprinde 7 capete de cerere cari dovedesc astfel :

Punctul I : Pagube produse la sonde înfundate .....
 Punctul II : Pagube produse prin distrugerea instalaț.
 Punctul III : Pagube la clădirile distruse
 Punctul IV : Pagube la materiale și unelte
 Punctul V : pagube la stocurile de țiței .....
 Punctul VI : Alte pagube : la mobilier, etc. ....
 Punctul VII : Punerea de întîrziere în refacere .....

Declarațiunea No. II. Pagube suferite la schela Colibași din partea inamicului.

Această declarațiune cuprinde 2 capete de cereri cari se dovedesc astfel :

Punctul I : Pagube la producția de țiței rezultată din diferența între prețul plătit și cel real .....
 Punctul II : Pagube prin punerea de întirziere în refacere .....

Declarațiunea No. 3. Pagube produse de dușman la moara din comuna Colibași.

Această declarațiune cuprinde 1 capăt de cerere care se dovedește astfel :

Punctul I : Lipsa de folosință timp de doi ani .....

Registrul minier
 Registrul invent.
 Registrul invent.
 Registrul invent.
 Registrul product.
 Registrul invent.
 Registrul product.

Registrul casă
 Registrul product.

Registrul jurnal“.

În actul întocmit de comisie, firmei succesorilor lui Ioan Grigorescu la schela Colibași, se arată că instalațiile au fost distruse în două rânduri : odată în cursul retragerii armatei române la ordinul autorităților române, cînd au fost distruse s-au incendiate instalații, clădiri, materiale, 165 tone și 442 kg. țitei incluzînd și 90 tone țitei provenind de la Reșca în valoare de 247.499,40 lei, mobilier, vite, cărușie în valoare de 69.424 lei, pagube produse prin punerea de întîrziere în valoare de 133.107,50 lei. Referitor la pagubele produse de ocupant ca urmare a faptului că reușise să restabilească producția, pierderile au fost cauzate de faptul că achiziționa petrolul extras la un preț foarte mic și-l revindeau la un preț mult mai mare. La Colibași germanii au extras în perioada ocupației 804.942 kg. țitei, aducînd o pagubă calculată la suma de 285.487 lei.¹² La Rașca pagubele provocate din ordin au fost incluse la cele de la Colibași în contul materialelor, instalațiilor și clădirilor distruse.¹³

La fabrica de petrol din comuna Viforita cu ocazia retragerii armatei române, întreprinderea a fost incendiată arzînd cu această ocazie 155.757 kg. benzină în valoare de 439.097,66 lei, 49.124 kg. petrol în valoare de 24.080,76 lei, 67.994 kg. ulei în valoare de 81.592,80 lei, 116.152 kg. păcură în valoare de 9.059 lei, alte depozite de 107.065,35 kg. păcură în valoare de 8351,07 lei, la care se adaugă pierderile înregistrate prin punerea cu întîrziere a instalațiilor pe timp de 2 ani și 7 luni, în total pierderi în valoare de 2.671.867,14 lei.¹⁴

La gara de petrol din Tîrgoviște pagubele constau din materiale și unelte distruse, s-au rechiziționarea a 647 de butoaie în valoare de 20.850 lei, precum și dispariția a 18 cazane cisterne în valoare de 793.800 lei.¹⁵

Distrugerile suferite de schelele petroliere ale lui Henry van Saanen din Gura Ocniței, în urma jafului administrației militare germane, au fost stabilite de comisia județeană pentru evaluarea pagubelor prin hotărîre judecătorească la 18 decembrie 1920. Pagubele au fost provocate ca urmare a nefolosirii a 2 sonde și 4 puțuri, distrugerea completă a unei sonde prin foc și înfundare, cu o producție de două vagoane pe lună și 4 puțuri astupate, săpate la adîncimi diferite, în producție din 1912, incendierea a 75 tone de țitei înmagazinat în 3 rezervoare, degradarea și distrugerea a 2 mașini cu abur, un motor cu benzină, 3 rezervoare și unelte din magazie, evaluate la 879.531 lei.¹⁶

Pierderile suferite stabilite urmau să fie confirmate de o comisie de control mixtă la nivel central urmînd să devină definitive după încheierea tratativilor dintre guvernele român, francez și englez. Se spera ca o parte din imensele distrugerii suferite de România să fie recuperate. Marile puteri nu aveau să-și onoreze nici de astă dată promisiunile, România fiind obligată să plătească distrugerile făcute din ordin în 1916 companiilor străine.

Documentul redat parțial provine din fondul I.C. Alexandrescu, f. 3.

12. Ibidem, f. 14—15.

13. Ibidem, f. 16.

14. Ibidem.

15. Ibidem.

16. Ibidem, f. 13.